

ԿՐՈՆԱԿԱՆ (ԴԱՍԵՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ)

ԱՆՇԱՆԱՆԴԻՐ ԱՂՕԹՔԸ

(Տէր, ուսո՛ւ մեզ կալ յաղօթս)
(Ղկա. ԺԱ. 2.)

Աղօթքի վրայ նախորդ երեք դասերուն մէջ մեր ըսածները լրացնելու համար պէտք կ'զգամ անդրադառնալ անշանախնդիր աղօթք բացատրութեան վրայ, զոր քանիցս կրկնեցինք:

Սովորական և միջակ միտքերու համար աղօթքը շահ ապահովելու միջոց մըն է: Այս սխալ ըմբռնումը հին է բոլոր կրօնքներուն մէջ, նոյն իսկ նախնական կրօններուն մէջ. մարդիկ երես կը դարձնէին այն աստուածներէն, որոնք չէին կատարեր իրենց խնդրուածքը, և նոյն իսկ կը փշրէին այն կռուքերը, որոնք ապերախտօրէն չէին փոխարինել իրենց ընծայուած զոհողութիւնը:

Դժբախտաբար քրիստոնեայ ժողովուրդներուն մէջ ալ կայ այդ մտայնութիւնը, թէ քանի որ Աստուած մեր ամենուն հայրն է, հօր մը պարտականութիւնն է հոգալ իր որդւոց պէտքերը, և առաջ ի՛նչ որ կ'ուզեն անոնք:

Պէտք է խոստովանիլ որ բոլորովին ալ անհիմն չէ այս մտայնութիւնը. և նոյն իսկ երբ մեր Փրկչին աշակերտները խնդրեցին իրմէ որ աղօթք ընել սորվեցնէ իրենց, սորվեցուց զայն ծանօթ Հայր մեքով, որուն մէջ չեղտուած է հացի խնդիրը: Հացը սակայն տիրապետող նիւթը չէ տէրունական աղօթքին մէջ: Հացէն յառաջ և հացէն ետքը ուրիշ կարեւոր կէտեր կան. անգամ մըն ալ յիշենք և յիշեցնենք այդ կէտերը, այսինքն՝ մեր երկնաւոր Հօր թագաւորութիւնը, մեր մեղքերը, ներողամտութիւնը և փորձութիւնները:

Ահա՛ քրիստոնէական կեանքի գործնական պէտքերը, որոնք պիտի ըլլան աղօթքին նիւթը, և երբ քրիստոնեայ հաւատացեալը անգամ մը կը տիրանայ աղօթքին այս գիտութեան, տարակոյտ չկայ որ հացը կ'ապահովուի ինքնին: Վասն զի աւետարանով լուսաւորուած հոգիներ այս աշխարհի մէջ իրենց հացը կամ ապրուստը կ'ապահովեն արդար և օրինաւոր միջոց-

ներով այն ատեն միայն՝ երբ Աստուծոյ թագաւորութիւնը կ'զգան իրենց ներքը (Ղկա. ԺԷ. 21), երբ հաշտ և խաղաղ զիրք մը բռնած են ընկերային կեանքին մէջ, երբ զիտակցօրէն հեռի կը կենան փորձութիւններէն:

Դիտեցէ՛ք մարդոց շուկայի կեանքը, և պիտի տեսնէք որ ապրուստի գործին մէջ ձախողածները անմէք ևն ատհասաբակ, որ օտնակոխ ըրած են կրօնական և բարոյական արժէքները, քուած են զործնական կեանքի պղտոր հոսանքներէն: Ստոյգ է որ «աշխարհ ամենայն ի չարի կայ» (Ա. Յոն. Ե. 19), և սովորական մարդոց փիլիսոփայութիւնն է, «ինչպէս ամէն մարդ, զուս ալ այնպէս»: Բայց քրիստոնէութեան սկզբունքն ու նկարագիրն է հետեւի միայն շիտակ ճամբուն: Հոգեւոր արժէքներու հարստութեան մէջ շահուած ապրուստը այն հացն է, որ կը տրուի մեզ երկնաւոր Հօրէն: Հաւատակ այն իրողութեան թէ բոլոր աշխարհ չարի մէջ է, բայց անկէ վեր իրողութիւն մըն ալ կայ քրիստոնէական փիլիսոփայութեան մէջ թէ չարերը չեն որ կը կառավարեն այս աշխարհը, այլ Սուրբերը. — «Սուրբ գառին զաշխարհ» (Ա. Կրկ. Զ. 2.). որովհետեւ ի՛նչ արժէք ունի աշխարհը, այսինքն՝ նիւթը, հացը, ապրուստի հոգը, և թէ մարդ զայն կարող ըլլայ շահիլ, և շահիլ էւելօք, և առաջ իր ամէնէն թանկագին հարստութիւնը, հոգեկան արժէքը (ՄՏԲ. ԺԶ. 26):

Այս է պատճառը որ աղօթքին մէջ հացը երկրորդական տեղ պիտի բռնէ: Փրկչին աշակերտները զիտած էին որ Յովհաննէս Մկրտիչ իր աշակերտներուն նոր աղօթք մը և աղօթելու նոր կերպ մը սորվեցուցած էր, այսինքն՝ սովորականներէն տարբեր աղօթք մը և աղօթելու տարբեր կերպ մը, և իրենք ալ բարի նախանձ մը ցոյց տուին և ըսին, մենք ի՛նչու չսորվինք նոր աղօթք մը, և այս ողիւծ է որ մօտեցան Փրկչին և խնդրեցին որ ինքն ալ աղօթք մը սորվեցնէ իրենց, և այդ առթիւ էր որ, ըստ Ղուկասու Աւետարանին, Հայր մեքը սորվեցան անոնք ուղղակի Փրկչին բերնէն: Եւ սորվեցան անշահախնդիր աղօթքը, որ հիմնուած է զուս հոգեւոր սկզբունքներու վրայ:

Այս սկզբունքներուն մօտացումին հե-

տեանցով է որ մարդիկ չեն կրնար աղօթել։ Վասն զի փորձով զիտեն որ աղօթելով աղօթելով տեղէ մը ձրի հաց չի դար իրենց։ Ո՛չ երկինքէն կ'իջնէ իրենց ուղած հացը, ո՛չ ալ երկիր կը հայթայթէ իրենց դայն ձրի։ Հողագործը ծանր աշխատանքով միայն կը հանէ իր հացը հողէն։ աղօթողն ալ իր կրօնական և բարոյական ծանր և տեական մարդանքներուն մէջ է որ պիտի շահի իր ապրուստը, և իր նրկնաւոր Հօր պիտի զիմէ ո՛չ թէ ուղղակի հաց ուզելու համար, այլ սրբանայու, հոգեւոր հարստութիւններով նոխանալու զիտուծով։

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ երկուշիական աղօթք մը կայ, Հայր գրած, որ հիւանալի է իր ողիւով և արտայայտութեամբ, որովհետեւ անձնական, եսական ոչինչ կը բովանդակէ, ուրիշներուն բարիքին համար մատուցուած աղօթք մըն է, որ այսպէս կը վերջանայ — Եջի դու, Տէր ամենակող, զիտու զպիսս մեր և զկառիս առաւել քան զոր խնդրեմք և խնամամբ։ Ի՞նչ Տէր, մենք ի՛նչ ալ ուզենք և խնդրենք քեզմէ, դուն մեզմէ աւելի լաւ զիտես մեր պէտքերն ու կարիքները։ ուրեմն ի՛նչ որ մեզի համար պէտք է, դո՛ւն տուր մեզի։

Շահախնդիր աղօթքը վտանգ մըն է հաւատացեալներու համար, և այս վտանգը ահռելի կերպով շեշտուեցած քրիստոնեայ աշխարհի դաւաճներուն վրայ, որոնք 1915ի աշխարհաւեր պատերազմի ճակատներուն վրայ զիրար բզքտեցին, և միւս կողմէն անմեղ ժողովուրդներ ալ բնաջնջուով և նիւթարկուեցան։

Արդ՝ այս պատերազմի ընթացքին շատերը թուլցան իրենց հաւատքին մէջ, նոյն իսկ ըսին, Աստուած չկայ, այսպէս առարկելով, — ինքէ կ'այ Աստուած, բարի և արդար Աստուած, ինչո՞ւ թող առաւ որ այս չարիքները տեղի ունենային, ինչո՞ւ անմեղները կորսուէին այսպէս յանդուգն և համարձակ վայրագութիւններու մէջ։ Բայց այսպիսի տրամաբանութիւն մը անհիմն է բոլորովին։

Պատերազմը Աստուծոյ հրամանաւ չէր եղած, հակառակ գերման կայսեր պոռոտախօսութիւններուն թէ Աստուած իր կողմը եղած է իրրեւ թէ։ Մարդիկ, հակառակ Աստուծային սկզբունքներու և հակառակ բարոյական օրէնքներու, վայրի անասուն-

ներու պէս զիրար կը բզքտեն և Աստուած պատասխանատու կը բռնուի այս բոլոր վայրագութիւններուն։

Աստուած ոստիկան մը չէ պետութիւններուն ապօրինութիւնները արգիլելու համար։ Ան ո՛չ ալ պաշտպան է մարդոց շահերուն։ Մեր հասկըցած նիւթէն և շահերէն զե՛ր է ան։ հետեւարար հեռի է ան շահախնդիր աղօթքէն։

Միայն կրօնքին կեղեք տեսնող հաւատացեալներու համար զժողովրդութիւն մըն է աղօթքը, վասն զի այնպիսիներ կ'աղօթեն միայն այն ատեն երբ զժողովրդութեան մը ենթարկուած են, երբ նիւթական պէտքեր ունին, երբ շահ մը կը հետապնդեն, և երբ, վերջապէս, հոգեւոր շնորհներէ հեռու կենանք և կենցաղի մէջ սպառելէ ետքը իրենց կորովը և փճացնելէ ետքը իրենց փայլուն ընդունակութիւնները, այլ ևս փիլիքական անկարողութեան շրջանին մէջ, կը խորհին Աստուծոյ և աղօթքի վրայ, իրրեւ ինքնադատ և ինքնապարտ ապաշխարողներ։

Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ այս անկումը շահախնդիր աղօթքի ուղիղ հետեանքն է։ Տէ՛ր, մեզի սորվեցուր թէ ի՛նչպէս պէտք է աղօթել։ Այս ողիւն է որ պիտի բերէ հաւատացեալը հոգեւոր կեանքին չիտակ ուղեղիմին վրայ։

Մարդիկ սոսկալի տկարութիւն մը ունին հանգէպ նիւթականի։ Անհամբեր են և նեղօրէտ հոգեւոր իրականութիւններ կերտելու իրենց կեանքին մէջ։ Սինայի ստորոտը խմբուած Իսրայէլացիներուն պէս ոսկի հորթ կը պաշտեն։ Բայց անհաւստի գիր աղօթքին մէջ տեղ չունին ոսկի հորթը, պէտք է փշրել դայն, որպէս զի կարենաւ հողիով և ճշմարտութեամբ աղօթել Աստուծոյ, որ հոգի է (Յովն. Դ. 24)։

Ամենէն յառաջ խնդրեցէ՛ք Աստուծոյ թաղաւորութիւնը և միւս բոլոր բաները առատօրէն պիտի ունենաք։

Բ. Ե.

